

Što čitati? (I): Naša karta svijeta

„Knjiga je poput dobroga prijatelja. Ostaje uz tebe do kraja tvoga života.“ Članak o njegovanju navike čitanja.

1.11.2017.

Onda kada je čovječanstvo započelo zapisivati izreke mudraca, kodekse zakona i običaje, priče o nastanku pojedinog naroda, rodilo se i čitanje. Do tada je kultura, razvoj duše, bila samo usmena. Samo ono što su muškarci i žene mogli zadržati u svom sjećanju se prenosilo novim

naraštajima, kao vrijedna karta svijeta, kao baklja usred tmine.

Slušanje i danas nastavlja biti važno za nas. Omogućava nam prvi pristup jeziku i iznad svega omogućava dijalog, ključnu nit u samom tkanju života. Ali za uistinu slušati i razgovarati, trebamo i čitati. Čitanje zauzima nezamjenjivo mjesto u ljudskoj kulturi. Sjećanje čovječanstva u sadašnje vrijeme sačinjava, u velikoj mjeri, i pisana riječ koja čeka na dijalog sa čitateljem.

Obraćanje pažnje

Slušanje i čitanje ključne su navike za širenje naših ograničenih obzorja, za sazrijevanje naših pogleda, za shvaćanje složenosti, a također i jednostavnosti, svijeta. Obje navike zahtijevaju sposobnost obraćanja pažnje. Komunikacijska sredstva, društveni mediji, žubor elektroničkih uređaja,... svi nastoje osvojiti našu

pozornost kao njihov najvrijedniji kapital. Obilje i hitnost zahtjeva postavljenih pred nas lako mogu dovesti do fragmentacije što se i događa osobi koju se stalno prekida. Ova podijeljena pažnja je poprilično korisna za medijske gigante. Ali može nas osiromašiti jer nam pozornost usmjerava prema van i lišiti našeg „nutarnjeg svijeta.“ Suočeni s ovom opasnošću raspršenosti, sposobnost usredotočiti svoju pozornost na jednu stvar u određeno vrijeme, na osobu ili razgovor, zadobiva posebno značenje.

Istinska pažnja je mnogo više od marljivog nastojanja da se upamti činjenice; ona zahtijeva dopuštanje ljudima i događajima da ostave dojam na nas, da nas iznenade i zažive u nama. Slušanje i čitanje, kao načini obraćanja pažnje, čine duhovni život mogućim. I time čine svijet ljudskijim, te pridonose

njegovom pomirenju s Bogom. Osoba koja čita i sluša dublje doživljava iskustva u životu, zahvaljujući procesu „interiorizacije,“ kao na primjer kada je Natan, korištenjem parabole, potakao Kralja Davida na pokajanje.[1]

Legere („čitati“ na latinskom) izvorno znači prikupiti, ujediniti. Biti uistinu sposoban čitati mnogo je više od znati kako shvatiti značenje riječi; ono podrazumijeva biti sposoban sabrati se, bivati u svojoj nutrini, „učitati“ u ljude i događaje. Taj veliki dijalog koji je ljudska kultura njeguje se ovim vještinama. Ali čak i za osobu sa popriličnom razinom kulture suvremeni ubrzani tempo života donosi sa sobom rizik od ne čitanja. Usmjeravani višestrukim zahtjevima na našu pozornost, moguće je da prođu tjedni i mjeseci bez da nađemo vremena za sjesti u miru s knjigom u ruci. Naša karta svijeta, umjesto da bude

trodimenzionalna, može se svesti na samo nekolicinu plošnih obrisnih linija. I naš dijalog s drugima, umjesto da omogući poimanje nepregledne raznolikosti osobnih i društvenih nijansi, može biti ograničen na četiri osnovne boje, u nemogućnosti da značajnije pridonese poboljšanju svijeta.

Sveti Josemaría je stalno poticao ljude oko sebe da njeguju široki pogled na svijet jer je kršćanin osoba sposobna biti zadivljena, spremna ponovno razmisliti i preispitati osobna mišljenja kako bi Evandjelje pronijela posvuda. Dobro odabrano štivo (non legere, sed eligere kako kaže stara poslovice) jedna je od ključnih stavki ovog apostolskog zadatka. „Za tebe, koji želiš oblikovati katolički, univerzalni mentalitet, prepisujem neke osobine: širina vidika i snažno produbljivanje u onome što je trajno živo u katoličkoj pravovjernosti; čežnja ispravna i

zdrava, nikada lakoumnost, za obnovom tipičnog nauka tradicionalne misli, u filozofiji i tumačenju povijesti; brižna pažnja za suvremena misaona i znanstvena kretanja; pozitivan i otvoren stav nasuprot današnjim preoblikovanjima socijalnih struktura i načina života.“[2]

Navika čitanja

Učitelji i stručnjaci na temu obrazovanja kažu da je teško posjedovati naviku čitanja ako ju se ne stekne u djetinjstvu. Postoje također i značajne razlike između djece koja čitaju i one koja ne čitaju. Prva se u pravilu lakše izražavaju i bolje razumiju druge, te posjeduju dublje znanje o samima sebi. Dok ona koja se usredotoče na druge oblike zabave u pravilu sporije sazrijevaju. Primjerice, ne upotreba, već zloupotreba video igara može mlade ljude učiniti manje

maštovitima; njihov nutarnji svijet postaje suh i nalik pustinji, ovisan o pretjerano primitivnim podražajima takvih oblika zabave. Ali očigledno se čitanje ne može poticati pukim „demoniziranjem“ televizora i video igrica, ili predstavljajući ga kao moralnu dužnost. Radije, čovjek treba dotaknuti dubinu duše mlade osobe, probuditi očaranost prema pričama i ljepoti općenito, prema poticanju uma i mašte.

Na svakoj je obitelji da otkrije tko najbolje može izvršiti ovu ulogu: otac, majka, stariji brat ili sestra, ili možda djed odnosno baka. Čovjek se također može osloniti i na učitelje, tutore u klubovima za mlade, i sl. Mladim čitateljima treba pomoći da otkriju vlastiti put koji treba uključivati, u za to prikladno vrijeme, velika djela svjetske književnosti i druge knjige koje su usklađene s pojedinom osobnošću. Ovaj napor, koji zasigurno ne

zahtjeva mnogo u pogledu vremena ali zasigurno ponešto promišljanja i dosljednosti, jest odlučujući. Ponekad ćemo možda trebati i pomoći mladim osobama, također i vlastitim primjerom, pronaći prikladno vrijeme za čitanje kako bi iskusili zadovoljstva čitanja, bez padanja u zamku sebičnosti gdje to uvijek čine radije nego što razgovaraju s drugima ili sudjeluju u obiteljskom životu. Vjerojatno se mnogi od nas sjećaju prvih knjiga koje smo dobili ili koje smo čitali, priča koje smo čitali dok smo bili mladi, klasičnih djela ili biblijskih priča prilagođenih djeci. Možda se sjećamo i onoga učitelja ili učiteljice koji su nas uveli u svijet poezije ili probudili naše oduševljenje prema određenom autoru.

Kada čovjek uđe u svijet rada i život mu poprimi brži tempo, čak i oni koji znaju vrijednost čitanja mogu iskusiti da je vrijeme dostupno za

njega poprilično ograničeno. Odatle i važnost svakodnevnog čuvanja vremena određenog za čitanje. Možda će nam se to učiniti teškim, ali radi se o postavljanju prioriteta, redu, iznalaženju minuta iz manje važnih aktivnosti. U određenoj mjeri „nismo u nedostatku vremena, već koncentracije.“[3] Ugodnim možemo doživjeti čitanje tijekom putovanja vlakom, leta, prilikom korištenja javnog prijevoza, dok nekoga čekamo, i naravno kao vid odmora. Osoba koja nastoji uvijek sa sobom ponijeti neku knjigu, što je danas uvelike olakšano dostupnošću elektroničkih čitača, tableta, i dr., može iskoristiti dragocjene, možda i nepredviđene, minute. Iako se nekoliko dobivenih minuta može doimati natapanjem po principu kap-na-kap, kako dani i mjeseci budu prolazili, biljke će rasti.

Digitalne tehnologije su također pospješile i dostupnost audio-knjiga,

zvučnih zapisa i snimki gotovo pa bilo kojeg teksta. Ovo su vrlo korisna sredstva za one koji moraju provesti mnogobrojne sate za upravljačem, u šetnji ili obavljajući zadatke u domaćinstvu. Audio-knjige, posebice kada se radi o kvalitetnoj snimci, primjer su da je čitanje drugi način slušanja i da nas na određeni način vraćaju u ona vremena kada se skupina slušatelja okupljala oko osobe koja je uživala dar koji je njima nedostajao: sposobnost čitanja!

Preplavljeni knjigama

Svake godine se u svijetu tiska na tisuće knjiga, ne računajući ogromnu količinu specijalizirane znanstvene literature. Štoviše, Internet nam omogućava pristup, često besplatno, gotovo neograničenoj količini informacijskih usluga i stranica s mišljenjima i komentarima. Suočeni s tolikim mogućnostima, i s očiglednim ograničenjima svačijeg

vremena, riječi sv. Ivana Pavla II. aktualnije su nego ikada. „Ovo je za mene uvijek bila dilema: Što čitati? Uvijek sam nastojao birati ono najnužnije. Toliko je toga objavljeno i nije sve niti vrijedno niti korisno. Važno je znati kako odabrati i savjetovati se s drugima oko toga što vrijedi pročitati.“[4]

Čitanje može biti opuštajući i zabavni način odmora, te postoji obilje knjiga koje su korisne u ovom pogledu. Drugo je, pak, pitanje spokojno i opušteno čitanje knjiga koje razvijaju i obogaćuju naš um. Postoji duga tradicija knjiga koje i obrazuju i pružaju zadovoljstvo, ali možemo upasti u naviku čitanja prvenstveno knjiga koje nam omogućavaju jednostavan „bijeg“. Stoga, ne radi se samo o pitanju bivanja „hlapljivim čitateljem“, već o čitanju, u skladu s vlastitim kapacitetom i okolnostima, vrijednih knjiga o filozofiji, teologiji, književnosti, povijesti, znanosti,

umjetnosti, itd. kako bi obogatili svoj pogled na svijet. Postoji toliko mnogo knjiga iz različitih područja koje mogu obogatiti naš unutarnji svijet. Uz malo strpljenja, možemo uvijek pronaći dobru knjigu za čitanje.

Prilikom odabira knjige, važno je uzeti u obzir da nemali broj medijskih tvrtki upravlja izdavačkim kućama. Zbog toga daju prioritet vlastitim izdanjima na štetu drugih možda vrijednijih knjiga izdavanih od strane manjih, slabije medijski prisutnih tvrtki. Zato se najčešće i preporučuje ne obraćanje pažnje na pretjerane hvale najnovijih knjiga i bestselera, kao da bi to bila garancija kvalitete. „Postoje knjige kojih su korice njihov daleko najbolji dio,“[5] ironično je napisao Charles Dickens. Stalna želja za posjedovanjem najnovije knjige može uzrokovati da propustimo zanimljivije, vrijednije ili kreativnije knjige koje stoje zaboravljene na policama knjižnica

ili kod kuće. Budući da često nema puno vremena za čitanje, a ima toliko dobrih knjiga, isplati se pažljivo birati svoje štivo i ne dopuštati sebi biti zaveden zovom marketinških sirena.

Kada čovjek pogleda osrednji film, može se dogoditi da požali što je potratio dva sata svojega života. Ali dok stignemo do kraja neke knjige, čak i dobre ali one koja nas možda nije toliko zanimala, vjerojatno ćemo izgubiti mnogo više vremena. Ako nas knjiga ne uspije pridobiti i mi nemamo nekakav poseban razlog za je pročitati, može biti dobro odložiti je u stranu. Mnogo drugih knjiga nas čeka od kojih ćemo možda više dobiti. Često mijenjanje knjiga može biti plašt za skrivanje naše nestrpljivosti ili nedostatka postojanog usmjerenja, ali često nam odlaganje jedne knjige i uzimanje neke druge omogućava pronalazak

knjige u kojoj uistinu uživamo i uz koju rastemo.

Čitatelj koji razmišlja o započinjanju s nekom knjigom nije s njezinim autorom vezan ugovorom koji mu priječi preskakanje dijelova ili koji zahtijeva čitanje do kraja. Neki ljudi imaju naviku otvaranja knjige na nasumice odabranu stranicu. Ako ih ta stranica pridobije, započnu s čitanjem knjige; ako ne, odlože je na stranu. Nesumnjivo je dobro dati autoru priliku da zadobije našu pozornost. Ali zašto posvećivati vrijeme knjizi koja nam se zapravo i ne sviđa ili koja nam je teška za čitanje? Naravno, kao što se događa kod klasika književnosti, problem kojeg imamo u povezivanju s autorom je katkad uzrokovan našim vlastitim nedostatkom književne obučenosti. Možda bi određenu knjigu mogli odložiti na stranu i ponovno je uzeti nakon što prođe nekoliko mjeseci ili godina. A u

međuvremenu možemo uvijek pročitati neku drugu dobru knjigu.

Čovjekov cijeli život ne bi bio dostatan za čitanje svih knjiga koje se danas smatraju klasicima. Aristotel, Cicero, Molière, Dostojevski, Shakespeare ili pak Chesterton... učimo se izabirati one koje su najbolje za nas, kao što činimo i sa našim prijateljima. „Dobra knjiga je poput dobroga prijatelja. Ostat će s tobom do kraja tvog života. Kada je tek susretneš, pružit će ti uzbuđenje i avanturu, a godinama poslije će i dalje davati osjećaj opuštenosti i poznanstva. A najbolje od svega, možeš je podijeliti sa svojom djecom ili svojim unucima ili sa bilo kim koga dovoljno voliš za uputiti u njezine tajne.“ [6]

[1] Usp. 2 Sam, 12, 1-19.

[2] Sv. Josemaría, Brazda, 428.

[3] Adam Zagajewski, En la belleza ajena, Valencia, Pre-textos 2003., 165.

[4] Sv. Ivan Pavao II., Ustani, pođimo, New York: Warner Books, 2004., str. 93–94, 97.

[5] Charles Dickens, Oliver Twist.

[6] Charlie Lovett, Prvi dojmovi: Roman o starim knjigama, neočekivanoj ljubavi i Jane Austen.

.....

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/hr-hr/article/sto-citati-i-
nasa-karta-svijeta-2/](https://dev.opusdei.org/hr-hr/article/sto-citati-i-nasa-karta-svijeta-2/) (9.08.2025.)